

ՄԵԶՄՈՒՄ ԵՒ ԱԽՊԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-1-AHBAR
Grand'Rue de Péra, Tauxim 65

Համարացա իրի ճեմա համի ՉԱՐՇԵՆՊԻՆՆԻ
ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԼՈՒ կրկնելի մեջր օրոնուր:

ՆԻՒՍԽԵՍԻ
30 ՅԱՐԱ

مجموعه اخبار
کاغذی تہ جمادى سوم 1324

ԱՊՐԵՆԻ ՅԻՑԱԹԼԱՐԸ. — Իսթանբուլ իշին սենյակի 60 ղշ. = 6 սյրըր 35. = Թալրա իշին սենյակի 20 ֆր. տըր: = Բոսթա իշին սենյակի 15 կիւնդիւք նիւստէսի 60 բաւ ղէ Յիւնիս սահիֆէնին հէր սըրասը 3, ղէ Կիւնիս սահիֆէնին պէնէր սըրասը 1 ղշ. տըր: — 2օգ տէֆա տէրճ իտիլէնէ Եւրասթ իշին այրընա բազա լըգ օրոնուր:

Հազէթայա միւթէալլիգ խոստուած իշին ՅՈՒՆԻՆԵՍ ԹՈՒՅԵՆԱ միւրաճապթ ունա = Իտարէթանէ՝ Պէյօղլուտա ճատտէի ղէպիրաճ Ն. 65:

ՕՐՈՒՆ ՆՈԹԵՐ

Օրուան կարեւորագոյն խնդիրներն մէկն է Յրանսական կառավարութեան Վատիկանի հետ ունեցած զգուշութիւնը: Օրուան խոսակցութեան մեծագոյն առարկան դարձած է ան և շատ թերթերը զայն մատենին կը փաթեթեն՝ ուղարկելով պէս քաղաքներու համար: Հակակրօն թերթերը կը շատագոյն Յրանսայի բռնած ընթացքը, մինչ կրօնական վսեմ զգիւղ տողորուած բազմաթիւ թերթեր ալ բուռն պայքար մը կը մղեն այդ թերթերուն ըսածներուն դէմ, որոնք հայոյանքներ և դաւանեցւորներ են լոկ: Յրանսական ժողովուրդը, որուն մէջ բազմաթիւ շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն հակակրօնները և ուր ամբողջ մեծ մասամբ իր նախնիքներուն սուրբ հաւատքին փարած է սերտութեամբ չի փախցներ իր դժգոհութիւնը արտայայտելու: Յրանսական ժողովուրդը ի ծնէ չափազանց կրօնասէր է և իսկուս տարւան անհաւատական քարոզութիւնները սակաւ շատ քիչ են անոր դարաւոր ու դարաւոր հաւատքը խախտել տալով՝ զայն Ս. Եկեղեցին բաժնել տալու համար: Կրնանք ըսել թէ՛ այսօր Յրանսական ժողովուրդը աշխարհի ամենէն աւելի կրօնասէր ժողովուրդներէն մէկը կը կազմէ, և անոր սիրտին մէջ կրօնը հիմնական տեղը և անհատական ու անասան կերպով:

Արդէն, Յրանսայի այս ընթացքը լոկ քաղաքական ներքին կազմակերպութեան մը արդիւնք է, և սխալ է շատերուն այն կարծիքը թէ Յրանսայի և Վատիկանի միջև տեղի ունեցած այս անախորժ միջադէպը կարկառուն ապացոյց մըն է թէ Յրանսական կառավարութիւնը լքած է Կաթողիկէ Եկեղեցին, անհաւատութեան փարեւով ամբապնդ: Երբէք: Այս տեսակ հիմնադրութիւն մը անգամ՝ մեծագոյն անխելութիւն է: Յրանսական կառավարութիւնը երբէք չէ բաժնուած Կաթողիկէ Ս. Եկեղեցին և ո՛չ ալ կրնայ բաժնուիլ, քանի որ հաստատապէս համոզուած է թէ կրօնը մը պէտք է ժողովուրդին, ապա թէ ինչո՞վ պիտի կրնայ կառավարել զայն, և ո՞ր կրօնը լաւագոյն է քան Կաթողիկէ Ս. Եկեղեցին կրօնը, որ իր մէջ ունի բոլոր այն առաւելութիւնները, որոնցմով օժտուած է իւր ճշմարտապէս աստուածային կրօնը մը:

Ազատ բարոյականի, ազատ կրօնքի, անհաւատ փիլիսոփայութեան խօսքերը պարապ խօսքեր են՝ յաւիտեանս յաւիտեանից ճերմակ թուղթերու վրայ մնալու դատապարտուած, և սխալ է ոմանց այն անմիտ հաւատքը թէ՛ Վատիկանի ու Յրանսայի միջեւ նշմարուած բանավէճը՝ անհաւատութեան տարածումին առաջին քայլերն են: Այս գաղափարը չափազանց ծիծաղելի պիտի համարուէր, քանի որ Յրանսա երբէք միտքէն անգամ անցուցած չունի այս տեսակ ցնդը մը: Իրաւ, Յրանսայի ու Վատիկանի միջեւ գտնուած խնդրը բաւական վնասեց Վատիկանի: Սրբազան Քահանայապետ Պիոս Ժ. քանի՞ քանի՞ ան-

գամներ բողոքեց և վերջերս նոր Շրջաբերական Կոնգրակով մը ցաւ յայտնեց Յրանսայի մէջ Բաժանման նոր օրէնքին պայտօնապէս ընդունուելուն համար, որով Մեծն Նաբուլէոն օրէն ի վեր Յրանսայի կառավարութեան և Ս. Աթոռոյ միջեւ հաստատուած *modus vivendi* հակառակ՝ կրօնական միաբանութեանց դէմ արդեւ ընդունուելու յարուցելու, Եկեղեցւոյ վարչական կանոնները անտես կ'ըլլան, և Եկեղեցւոյ կան կալուածներ և ուրիշ ինչք ու ստացքներ՝ աշխարհային կառավարութեան հակադրուելու կ'ենթարկուին և այն և այն: Սակայն ասոնց հետ մէկտեղ մենք հաստատապէս կը հաւատանք — և ջերմապէս ալ կը հայցենք Երկրիցէն — որ ասիկա պարզ բանավէճի մը օսանմաններուն մէջ միայն լոկ և շատ չանցած անհետանայ՝ նորէն համեմարելութեան ու սիրոյ ծաղիկները սփռելով Յրանսայի ու Հռոմի ճամբուն վրայ: Բայց, այս իրապէս անհաճօ պարագան օգուտ մը ունեցաւ տեսակէտէ մը միայն: Չեմ գիտեր ինչու, շատերու մէջ այն կարծիքը գոյացած էր թէ մի օրերու Յրանսական ժողովուրդը ալ սկեպտիկ դարձած է, հաւատքի կարեւորութիւն չի տար և զուրկ է կրօնէ: Բարեբաղդաբար Յրանսական ընդհանուր ժողովուրդին իր կրօնական հաւատալիքներու պահպանումին մասին ցուցուցած հոգեկան եռանդը բաւական եղաւ մեր այդ տղայական կարծիքը ջուրը ձգելու, անգամ մըն ալ ի վեր հանելով որ Յրանսա միշտ Կաթողիկէ Եկեղեցին «անդրանիկ աղկիկը» եղած է և է:

Հայ Կաթողիկէ հասարակութեան համար այժմեայութիւն ունեցող խնդիրն է մեր սիրելի Հոգեւոր Տիրոջ Հռոմ այցելութիւնը: Բարի ու գեղեցիկ լուրեր տակաւ կը հասնին մեզի Կաթողիկէութեան Մայրաքաղաքէն, ուր Հոգեւոր Տէրը քանի մը անգամներ Ս. Քահանայապետին ներկայութեանը ընդունուած և անոր Սրբազան Օրհնութիւնները վայելած է:

Կը լսենք թէ Հոգեւոր Տէրը մէկէ աւելի պատճառներ ունի իր այս ճամբորդութիւնէն զո՞նք մնալու և ջերմապէս կը յուսայ թէ մեր քոյր պիտի վերադառնայ՝ իր բոլոր կրթական ու Եկեղեցական նպատակները իրագործած, ինչ որ՝ մեր հասարակութեան օրէ օր աւելի յառաջացումին պիտի ծառայէ անշուշտ մեծապէս:

Մենք անձկագին կը սպասենք մեր Հոգեւոր Տիրոջ, որպէս զի դարձեալ կարենանք համբերել անոր ձեւերը և ստանալ այն բարձր օրհնութիւնները, զորս Սրբազան Քահանայապետին կողմէ պիտի բաշխէ մեզի իրաւաստ:

Որչափ պէտք է երախտապարտ զգանք ինքզինքնին հանդէպ մեր սիրելի Հոգեւոր Տիրոջ, երբ մտածելու ըլլանք թէ՛ մինչ մենք հոս կը մնանք անտարբեր ու հանգիստ, անիկա, ձմեռ օրով, լեռներ ու ծովեր անցնելէ ետք, դացած է՝ մենք օրերով ու գիշերներով հեռու քաղաք մը, ուր, ձգած իր հանգստութիւնը և իրազարկեանքը, մեր հասարակութեան բարոյա-

կան, կրթական ու հոգեւորական օգտին համար կ'ախտախ:

Որչափ ալ երախտապարտ ըլլանք անոր՝ նորէն քիչ չէ միթէ:

Հոգեւոր Տիրոջ հոգածութեան առարկայ եղող կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ, անշուշտ կողմատու Հայ-Կաթողիկէից խնդիրն է: Ինչպէս յայտնի է, Կաթողիկէ Հայ-Կաթողիկէները՝ ռոմանային հոգեւոր պետէ մը զուրկ ըլլալով՝ Սարաթովի Լատին Եպիսկոպոսին հոգեւոր իշխանութեան տակ կը գտնուին: Թէպէտ կղերական զարդներն ալ զուրկ ըլլալով, վերջերս այս մասին Ռուսոյ կառավարութեան կողմէ արտօնութիւն տրուած ըլլալը խնայուեցաւ, բայց Հայ-Կաթողիկէ Եպիսկոպոսի մը պակասը՝ ասկէ շատ աւելի զգալի է վաթսուսեօթնամասուն հազար ժողովուրդեան մը համար:

Լիւան Ժ. Գահանայապետին կենդանութեան ժամանակ թէ՛ կողկասէն և թէ՛ Կ. Պոլսի Հայ-Կաթողիկէ Կաթողիքաբանութեան Հռոմ սոյն կարեւոր խնդրոյն նկատմամբ դիմումներ եղան, և Ս. Աթոռը՝ այս դիմումները արդար գտնելով Ռուսոյ կառավարութեան հետ գրեթէ բանակցութեան մտած էր, բայց մէկ կողմէ յիշեալ բարեկրօնական Քահանայապետին մասը և միւս կողմէ Ռուսեմբարտական պատերազմը՝ սոյն բանակցութեանց յառաջացման արագեղ եղան. սակայն խնդիրը իր կարեւորութիւնը չէ կորսնցուցած, մասնաւոր թէ, ինչպէս կը լսենք, Կաթողիկէները չեն դադարած իրենց ձեռնարկին յաջողութեանը համար աշխատել, և յոյս ունին որ մեր սիրելի Հոգեւորապետին Հռոմ՝ Պիոս Ժ. Սրբազան Քահանայապետին ըրած այցելութիւնը՝ պատճառ պիտի ըլլայ այս կարեւոր նպրք գէթ կարգադրութեան ճամբուն մէջ մտցնելու, որովհետեւ, ինչպէս իր բարեկան և արեւելասէր Սեմ Նախորդը, անշուշտ Պիոս Ժ. Սրբազան Քահանայապետն ալ կը բաղձայ և իրաւացի կը գտնէ վաթսուսեօթնամասուն հազարէ բաղկացեալ Ռուսոյ Հայ-Կաթողիկէներուն հայազգի առանձին Եպիսկոպոս մը ունենալու, ուղղակի անոր հոգեւոր իշխանութեանը տակ գտնուելու փափաքը, և պատճառ չկայ երկբայեղութեան Ռուսական կառավարութեան հանդէպ ամէն ձեռնարկ պիտի ընէ վերջնականապէս այս խնդիրը կարգադրելու համար:

Նորէն կրօնական խնդիր մը մասին վիճաբանութիւն մը ծագեր է՝ երկու յօդուածագիրներու միջեւ, — վիճաբանութիւն մը՝ որ ամէն տեսակէտով իրաւունք ունի «Օրուան Նոթեր»-ու վերնագրին տակ մտնելու, քանի որ մէկէ աւելի միտքեր կը զբաղեցնեն և շատերուն ալ խօսակցութեան նիւթ կը հալալայթէ:

Շատ անգամներ կրկնուած են թէ կրօնական վիճաբանութիւնները շատ փափուկ են, և հոն պէտք է ունենալ այն չափ համոզութիւն, որչափ փափականկատութիւն, ոեւէ մէկու կրօնական հաւատա-

լիքները չվիրաւորելու համար յիշատէն: Ամենէն աւելի փափուկութիւն պէտք են այս տեսակ խնդիրներով զբաղելու համար. անա՛ այս պատճառաւ է որ միշտ յանձնարարելի է կարելի եղածին չափ զգուշանալ կրօնական խնդիրներ յուզելէ, զորս լուսագոյն է մասնաւոր չըլլանակներու մէջ գուտ մասնագիտութեան քրքրել, առանց հրապարագրութեան սխալներուն մէջ ձգելու այս տեսակ սրբազան նիւթեր, որոնցմով հազար ու մէկ զգուշութիւնով պէտք է զբաղիլ:

Հիմա, սակայն, ձեռք ասոր հակառակն է պատահածը: Թէ՛ այդ տեսակ նիւթերով կը զբաղի ամէն մարդ առանց բացառութեան, առանց նկատի առնելու կարգադրութեան ու հիմնութեան խնդիրները, որոնք աւագ կարեւորութիւն ունին այս տեսակ կէտերու մէջ մասնաւոր, և թէ՛ — ամենէն էականը ու ամենէն դատապարտելին նաեւ — պատշաճութեան ամեն նշն տարրական կանոնները անգամ կը մոռցուին և կրօնական յօդուածի մը մէջ կը գործածուին այն տեսակ բառեր՝ որոնք կրնան տարբեր քրիստոնէական կրօնքի մը մասին հայոյանքներ նկատուիլ: Վիճաբանութիւնը աղէկ, բայց ինչ որ չեմ հակընդարձակ վիճաբանութեան մէջ ազատօրէն ներմուծուած անփափկութիւնն է, բան մը որ առհասարակ օրուան յօդուածներու մէջ մուտ գտնուել ետք, հիմա կ'երեւի թէ սկսած է նաեւ կրօնական յօդուածներու մէջ ալ մուտ գտնել, ուր միայն կարծիքներ պէտք էին շօշափուիլ՝ այդ ալ չափազանց քաղաքավար կերպով ու փափկանկատութեամբ:

Ուէ մասնաւոր պարագայի ակնարակութիւն մը մի՛ նկատէք այս սողերը, ըսածն այն է միայն թէ՛ կարելի եղածին չափ պէտք է օրաթերթերու մէջ զգուշանալ կրօնական վիճաբանութիւններ յուզելէ, և երբ յուզուելու ալ ըլլան երեւմէն, անհրաժեշտ է ամենէն սեղմ փափկանկատութեան սկզբունքներուն հպատակիլ՝ զգուշանալով բացարձակօրէն վիրաւորի բառեր գործածելէ:

Բարեկենդանի վերջին չաբաթ գիշերն է այս իրիկուն, և Իերացիները կը հաւիտան թէ՛ ինչ կը նշանակէ այս:

Դիմութիւն, խայտառակութիւն, կերութեամբ, խաղալ, ցատկուտիլ, վերջապէս բոլոր այն բաները, զորս տարուան միւս բոլոր օրերուն մէջ պիտի կրնայիք դատապարտել՝ իւր հակառակ պատճառութեան ու լրջութեան, ներքին կը դառնան յանկարծ այս գիշեր՝ կարծես միգական զաւազանով մը:

Միայն թէ պիտի խնդրէի սիրելի Բարեկենդանիներէն, որ բարեհաճին քիչ մը աւելի պատշաճութիւն գտնել իրենց զուարճութիւններուն մէջ:

Եթէ հաստատուած է իրօք Բարեկենդան մը՝ զրօսանքի ու հաճուքի տօն մը, անիկա երբէք չէ հիմնուած, որպէս զի անբարոյութիւնը նոր աւելի մըն ալ գրտնէ ինքզինքին՝ քիչ մը աւելի ծաւալելու:

Ու Մեծ-Պաշէի չարաթններ իրենց աւետարանական սրբազան խորհրդաւորութիւնովը պիտի յաջորդէն իրարու, ամէն կիրակիին կենալով և Յիսուսի վսեմագոյն դասերէն մէկը տալով մեզի, մինչև Ս. Զատիկ...

Րօմատա գօնֆէրանսըն հիւսնի նէթիւ
ճէսի հազգընտա իւմիւղէր օլմաորըը կիւ
պի, Ալճէղիրաա գօնֆէրաւընտաւի մու
րախիսպար տա մէյեուս օլմադլա պէրա
պէր, էլան իթիլաֆա չալընքեօրաւ, Զը
րանսաթիւր, քէնտի իգզէթի նէֆաինէ
մանաֆիրնէ իսլէի կէթիլումէնրէ, եա
բապիրտիկի միւսանտէքտարըը նաթ
մըլ օլտուղը պէեան խորիեօր, Պոնտա
պիօլէ Մ. Րուվիէ՝ Թարմաթընը տաղրու
տան տաղրու գօնֆէրանսա թէպլիղ իտէ
ճէք իվիւ. լաքիւ սօն կիւնէլաւէ Զընաւն
Թաւրախալա Մ. Րւլճաւա կէլէն պիւ
թէլէլաբֆաւաւտ՝ Զընասանըն թէքիֆ
էսասէն տէյիւմէրէք, մուխապէրաթը
գաթթ օլընմամաօը իչին եէնի պի
խաթթ կէօսթէրլիմը տիր. — «Էք
աը Բարի» մուխպիրիին զալլինճէ, Ալ
ման մուրախալալը՝ իւրուտէ Մարթա
էլ աթմաօըը ինթմտոնէք ոուրթա
հիչ պիր տէլլէթին խուտնսի իթիֆաւտ
սինէ էսասէն րազը օլաւանեանգալըն
գօնֆէրանտա պէեան իլլէմիլէր տիր.
Իթալիա գըրալ,սօն կիւնպէրէ Ալմանիւնը
Րօմա աէֆիրինէ, Ալճէղիրաա գօնֆէրանսը
նըն պիր նէթիւճէի հասէնէյի ինթաւ իթմ
սին իւրզու իլլէտիկիւնի միւնսաթիւն պէ
եան իլլէմիլ տիր. Գրալը միւլալլիւնիյի
պու իֆաւտէսի Բարիզ վէ Պէրլին աքա
սըտաւ իթիլաֆ հուսուլի իչին քէնտիսին
թէնչաւաթիւնիւ թէքիֆ հիպի աւնալը
լէքօր.

— Օսմանյւր զէ Սրբազ մոյ րախաւս
յարր պէնինտէ թանգիմ' օյուռնան թի-

—Կէչէնտէ Ղարզ օլտուղունը
Եագտրղըմը Շիրքէթին Իշկիւզա

—Ճէպէլի Լիպնանա Շօրին նամ մա-
նէլլաէ պիր սապօն քապրիդասընաան լը-
դան հաթթա հարիդ զուհըր իտիպ, պր

—Կէչէն կի՛նէ, Ունգաբանը Իսկէլէսին.
տէ պի՛ր անպաշտօնունընն անպարտաւորաբ
արձմաթ իշին քէ՛ծիրը հազար յաւն թայ
թափառն ինչի՛ր, սոյգաւար կէ՛ծիրսիւնը,
վէ նաւարաւ մանկալ տէլրիւրից, անգար-
տաթէ չէնա աթէ՛ն արլըն, վէ պիլարն
իսպաիլ իշիննէ հանաթառն սոնրա, մէջ-
քիւր հարից կէ՛ծրիւրէլալ, էթրաֆտուն
էթէթլինն հարաւաւ սայէսիննա՛ն սէ՛ծաւարիւր-
միշէ աւելը:

Իգժիրե հազըր Սարիխլուան չ առաքի
ուզադագտա կեօք զեօր վե Համաւ տեղերի
գաղտնիւնըրեռն տեհիւնթիւր պիր ճիւղախի
վաղուռ պուսմուշ թոր Շնոյլե թը, միւ-
սէլլաւ Յ թրիլ՝ Տօգուգօղլը Ախլիւն խա-
նէսինէ կիւտէլէք, Տօգուգօղլը Էօմէրի խա-
րարար, վէ օ ասիլի պիր աղ ինլուտէլ
չառըրտա օտարըրը սէօյլէր Մէրգուռ-
ւար օ Թարաթա կիւտըրքն, նէ հաքա-
մազլարըրը անաւաք իլին, արգալա-
րըրտան կիւտն մէքուրա Ախլիլ գաթիլ
վէ պատէնու պիրատէրի Էօմէրի տախի, էլ-
վէւէ 100 լար իսթէլլալ, տահն էվալալ
ապալան թիլէֆ, վէ Էօմէրի հանըրտա պու-
լընան վէ մազթուլ Ախլիլին էօյէ էվալար օ-
լան Մէհէմէտի տախի գաթիլ խաղըրէր Պա-
սէնու Էօմէրի խիթ իզլըր իլէ Մուսթաֆա
իսիւտնէ պիրիլի ղաթուրըր ալալ, պիր
միւտաթ կէօթիլուրիւ քաէն սօնրա, իլէ
իթիսիլի եօլա գօրալ, վէ Մուսթաֆա ի-
լէ պիրլըրէր, Սուլէյման նաւ քիւտնիւն
էվինէ կիրէրլէր վէ մէքուրը, ֆալալէա-
սըլա սուֆրանըն պաչըրտա պուրուպ
50 լար թալալ, վէ օ աս, «չաղալըր
եօգ տըր. պուեեուրուռն եէմէք եէլէլիւտն
գօնու գօօնուռտան իճապընա պաշարըր
տէր իսէ տէ, խալիլըր՝ պուռնա գուռալ
ասաւաթարազ, տիլէլիւրի կիպլ պուռնու
տա թէլէֆ խաղըրլէր Սուախխարնի Մուս-
թաֆալը հօլա գօրուպ, Էօմէրիլէր տե-
աթիլ օլուպ կիւտըրլէր Պու. թէլէլէթ ի-
նաեէթ ալազը ինթիգալմ էնիլ օլուտըլը
ղաւն օլուռնուեթ, վէ ճանիլըր ղապըթիլ
մա քէլալըր կըրիլ իլէ արանապտա տըր

Թարիխի թահսիր օլան կէլէնէք Մայիս
1 տէն էվլէլ վուզու պուլաճագ իքրամիէ-
լի քէլիտէլէրտէն իսիֆօստէ իթմէք պախ-
թընա հիսսէտար իթմէքտէ տիր:

Մանիայի իմ թեազ վե մետալը դադեթա
 204 ՀԱՆՆԻՍ ԹՕԼԱՅԵԱՆ